

Nieuwsbrief Oud Deventer

NUMMER 21

November 2005

Word donateur van de Stichting Oud Deventer! Vul de bon in op pagina 20

Zo dreigt het te worden!

Foto: Artpollo Deventer. Zie www.artpollo.nl

Inhoud van dit nummer

Van de redactie	2	binnenstad	12
Ruimte voor de rivier	2	'Ijsselfront', 'masterplan' of bureaula?	13
Deventer schilders	4	Om de eer van Deventer	15
Boekrecensie: 'Deventer verleden tijd'	5	Razende mannen en onrustige vrouwen	15
Jonge Bouwkunst en Wederopbouwperiode	5	Jaarverslag over 2004 van de Stichting Oud Deventer	16
Opnieuw: de pui van Praamstra in de Lange B.	7	Stichting Oud Deventer en Vereniging Oud Deventer	19
Over stenen, stoepen en keien in Deventer	9		
Grootschalige nieuwbouw in het hart van de			

De Stichting Oud Deventer heeft een nieuwe secretaris

Hans van Beeck keert terug als secretaris van de Stichting Oud Deventer.

Zijn adres is Bergstraat 15, 7411 ER Deventer.

Telefoon 0570 613764

Emailadres: secretariaat@oud-deventer.nl

Van de redactie

Voor u ligt een extra dik uitgevallen exemplaar van onze Nieuwsbrief. Sinds het eerste verschijnen, in december 1996, zijn er twintig nummers uitgekomen. Terugkijkend op die negen jaar is er heel veel gebeurd in onze goede stad; in ons blad na-

men wij deel aan discussies over langsepende en ingrijpende voorstellen.

Actueel is het plan van Rijkswaterstaat om een forse geul parallel aan de IJssel tussen de Bolwerksmolen en het Diekhuus te doen graven. Dat zien wij als een bedreiging voor de groene overkant: zie de foto op pagina 1 en het artikel 'Ruimte voor de rivier', dat in de kolom hiernaast begint.

Een ander punt van zorg is een voorstel van de Gemeenteraad om voor het gehele terrein achter het oude stadhuis en het aangrenzende perceel van de Oude Schouwburg door vijf bureaus een bouwplan te laten ontwikkelen. Helaas zijn aan de opdracht geen voorwaarden verbonden. Wij hadden hierin gaarne opgenomen gezien, dat de gevel van de Oude Schouwburg van het architectenbureau Postma, de gevel van School A op Polstraat 1 en het huidige Stads kantoor van architect Rademaker behouden dienen te blijven. Lees hierover op pagina 12.

Een belangrijk punt van aandacht voor de Stichting Oud Deventer is de totstandkoming van de parkeergarage onder de Wilhelminabrug geweest, de grootste vogelkooi van Deventer. Gelukkig is deze gebouwd voor een beperkte tijd; dat hebben de culturele organisaties van Deventer met het Gemeentebestuur afgesproken.

In deze aflevering beginnen wij met een nieuwe rubriek 'Boekrecensie'. Een beroep op uw uithoudingsvermogen doen we met een uitvoerig en rijk geïllustreerd artikel over de straatstenen van Deventer.

Vele andere belangrijke zaken komen aan de orde. Wij verwachten dat u ons kritisch blijft volgen, denk daar eens over de komende donkere en feestelijke dagen. Namens het bestuur en de redactie wensen wij u fijne feestdagen.

Ruimte voor de rivier

Zijn de jongste plannen van Rijkswaterstaat voor Deventer bedreigend of niet?

Oud Deventer maakt zich ongerust over de plannen om op korte termijn een nevengeul op de Worp te graven, pal voor het IJsselhotel langs, van de Bolwerksplas tot bij 't Diekhuus.

De IJssel bij Deventer is een flessenhals. Jaren terug verscheen er al een studie van Rijkswaterstaat om het hele Worpplantsoen maar af te graven. Dus exit IJsselhotel, Scheers, Ben Verhaard en de mooi gelegen stadscamping. Eén grote watermassa zou het gevolg zijn en

'Deventer aan de overkant' een totaal ander aanzicht geven. Net zo erg als tijdens de Franse bezetting in 1813, toen door de Fransen alle bomen in het Worpplantsoen werden gekapt om 'een ruim schootsveld te hebben en zich tegen de geallieerden te verdedigen'. Maar dit terzijde. Die Rijkswaterstaatsstudie legde wel de vinger op de zere plek: dat er vroeg of laat iets fundamenteels met de IJssel bij Deventer zou moeten gebeuren. Maar wat dan wel?

Ruimte voor de rivier

Thans liggen er concrete plannen van deze Rijksdienst. Dit in het kader van het nationale regeringsbeleid 'Ruimte voor de Rivier' en neergelegd in de nota 'Planologische Kernbeslissing Deel 1', met een bijbehorende Milieueffectrapportage (MER). Op 9 juni j.l. vond in de Deventer schouwburg een inspraakbijeenkomst over die plannen plaats. Daarbij was ook Oud Deventer aanwezig, evenals de Bond Heemschut. Beide partijen maken zich hard voor een zorgvuldige invulling. De Hanzestad Deventer met haar oude stadsfront, de IJssel en de overkant is immers top, is van een ongeken-
allure en schoonheid. Stad en land komen hier
bijeën op een manier die uniek is voor

Stichting

Nederland. Staande aan het water met in de rug het oude stadsfront ziet men aan de overkant het plantsoen De Worp en links en rechts de uiterwaarden, in zomers groen en winters wit, in voorjaars- of herfststooi, zowel naar het noorden als naar het zuiden zover men kijken kan. Geen enkele andere stad in Nederland heeft dit. Naar de stad toe vertaald: de natuur reikt tot haar (vroegere) poorten. Niet voor niets gaat het hier om een Beschermd Stadsgezicht in het kader van de monumentenwet, zowel aan de stadskant als aan de overkant. Het was de toenmalige minister Brinkman die deze dubbele beslissing nam. Hij liet deze volgen door een bezoek aan Deventer.

In de toekomst

Wat wil nu Rijkswaterstaat? Op lange termijn, maar toch te realiseren voor 2015, een zeer ingrijpende oplossing. Een bypass, een soort van bijrivier om de Steenenkamer en de Worp heen, waardoor daar een eiland zou ontstaan. Dit is een langetermijnoptie, die pas echt speelt wanneer er bij Lobith meer dan 16.000 kubieke meter per seconde aan water zou kunnen gaan passeren. Bovendien is die ingreep heel kostbaar.

Actueel

Op korte termijn acht Rijkswaterstaat andere maatregelen om het water bij Deventer sneller af te voeren nodig. Het verhogen met 50 centimeter van de huidige dijk aan de Worpkant is bij de plannenmakers in beeld geweest, zo begrepen wij tijdens de inspraakbijeenkomst, maar bleek nogal prijzig. Uiteindelijk gaat de voorkeur nu uit naar een buitendijkse ingreep, een diepe geul. Niet langs de dijk van de Worp (een optie die ten koste zou gaan van veel bomen), maar dicht bij de IJssel zelf, dus vlak langs de huizen van Scheers en de burens daarvan, het IJsselhotel en Ben Verhaard. Zodanig dat het Worpplant-soen en de camping gespaard blijven. De diepe geul van ongeveer 60 meter breed, en naar wij vrezen met een duidelijk zichtbare damwand, zou dan een verbinding vormen tussen de Ossenwaard en de Bolwerksplas. 's Zomers, c.q. bij laag water, staat het er stil, in barre watertijden zou deze geul voor versnelde afvoer moeten zorgen.

Volgens een geraadpleegde expert is de Rijksnota ook zo te lezen dat er een link voorzien is tussen de Deventer geul en de Wilpse klei. Deze laatste is nu bij extreem hoog water een zogeheten overloop of retentiegebied. Met het vollopen van deze polder is al gauw een dag of drie gemoeid. Belangrijk om de ergste druk

bij Deventer weg te nemen, zoals ook in 1995 en eerder is gebleken. Toen stond het water in de Wilpse Klei op sommige plaatsen drie meter hoog. Volgens de geraadpleegde expert zou zelfs de hele zomerdijk daar kunnen verdwijnen ('die dijk gaat eruit'). Nieuwe 'wetlands' bij Deventer. Een ontwikkeling die serieuze aandacht verdient: behoud van het unieke, monumentale, open karakter van de overkant, een sterke lokale/regionale schakel in de zogeheten ecologische hoofdstructuur van ons land en geen verstorende woningbouw. Maar ook een oplossing met maatschappelijke kanten (belangen van veehouders en andere bewoners).

Op verzoek van Rijkswaterstaat heeft een ontwerp bureau een 'artist impression' gemaakt van de geul dicht langs het IJsselhotel. Deze kleurenplaat verscheen ook in de Stentor. Het hotel, dat binnenkort gerestaureerd wordt, zou een vergroot terras krijgen met direct uitzicht op de geul, terwijl de camping gespaard blijft. De huidige veerweg naar het pontje en het wekje voor het hotel verdwijnen. De rest van het groen, het wandelpad en de strandjes tot onder de spoorbrug verdwijnen idem dito. Ook grote weides naast en onder de verkeersbrug met de rode koeien en hun kalveren, thans zo bepalend voor de beleving van Deventer aan de rivier, zouden hun langste tijd hebben gehad, net als de karakteristieke knotwilgen. Het voormalig bruggenhoofd van de vroegere schipbrug geeft via een gedeeltelijke reconstructie van die brug toegang tot een soort van kade, waar het pontje aanlegt en vandaar de oversteek naar de stadskant maakt. Tevens is aan de kademuur bij het IJsselhotel voorzien in een aanlegplek voor bootjes. Het Deventer college reageerde positief. Laat u echter niet in de luren leggen. Waarom pleit de gemeente niet voor een vervroegde aanleg van de bypass, die de hele nevengeul waarschijnlijk overbodig zal maken? Als het Rijk daar nu geld voor kan vinden, wordt er uiteindelijk bespaard!

Reactie Oud Deventer

Oud Deventer heeft schriftelijk gereageerd op het voorliggend hoogwaterplan bij Deventer van Rijkswaterstaat. Kern ervan is een pleidooi voor behoud van de IJsseldijle voor mens en rivier. Dus geen vermindering van het Deventer gezicht op de IJssel en de overkant door een nevengeul. Oud Deventer ondersteunt in haar reactie ook de meer gedetailleerde schriftelijke kritiek van de Bond Heemschut. Deze visualiseert die vermindering. En dat is schrikken. Een grote inbreuk op de groene en liefelijke over-

kant. De Bond en Oud Deventer geven aan dat er serieus gezocht moet worden naar alternatieven. Het blijvend gebruik van overloopgebieden als de Wilpse Klei, maar ook elders stroomop- en afwaarts ligt het meest voor de hand. Die gebieden zijn daar toch voor. Maak er bij Deventer 'wetlands' van, is onze suggestie. Nu kan het nog. Voor de hand ligt daarnaast ook serieus werk te maken van de aanwijzing van extra noodoverloopgebieden, grote polders, bijvoorbeeld bij Duiven, die tijdelijk het teveel aan watermassa's kunnen bergen, als het echt kritiek wordt. Wij hebben begrepen dat de kwestie van nieuwe noodoverloopgebieden inmiddels door het kabinet weer is opgepakt. Of dat ook tot daden leidt, is afwachten. Wel is duidelijk dat deze voor de hand liggende maatregel veel plannen, ook die bij Deventer, minder urgent c.q. ingrijpend maken. Ook zou de regering kunnen meebetalen aan passende maatregelen in Duitsland, zoals al eens eerder is gebeurd.

Balkenende en Deventer Gemeentebestuur, wat let u?

Deventer schilders

Wie kent niet het boekje van Henk van Baalen over de Deventer schilders? Een absolute 'must' voor de vele liefhebbers. Met plezier neem je dit werk ter hand. Gewoon om er eens doorheen te bladeren of om van een bepaalde schilder iets meer te weten. Neem Bodifé, Dorgelo, Gerritsen, Balsink, Korteling en zoveel andere Deventer schilders. Het boekje helpt je aardig op weg, ook vanwege de vele afbeeldingen. Maar stel dat je deze schilderijen eens in het echt wilt zien? Dat valt tegen. In het Historisch Museum hangen ze in elk geval niet. Daar is gekozen voor een educatieve aanpak. En met verbeelding, mag worden gezegd. Het is, net als het Speelgoed- en Blikmuseum, heel verzorgd. Zelfs in de lift wordt je al toegesproken. Maar wat 'onze' schilders betreft is het behelpen. Incidenteel is er wel een tentoonstelling, zoals een tijdje terug over Han van Meegeren. Die duurt een paar maanden en dan gaan de Van Meegerens weer terug naar de magazijnen, naast al die andere. Wat jammer om de 'Deventer Trots' op die manier te zien verstoffen. En het doet afbreuk aan het succesvolle adoptieproject waarbij derden, vooral ook particulieren, de restauratie van werken van het stadsmuseum bekostigden. Er ligt een ambitieus beleidsplan van directeur Boissevain, met

een voor dit item sprekende titel 'Lonken en Pronken'. Bij realisatie hiervan zou er volop plek zijn, ook voor de Deventer schilders. Maar dat kan wel tien tot vijftien jaar duren. Veel te lang dus.

Een paar ideeën

Vallen er tussentijds niet een paar slimme dingen te bedenken?

-Een publieke magazijnopstelling, zoals in menige kunsttuleen? Je haalt een rek naar voren en daar hangen alle Dirk Kruisinga's of Piet Loks. Dat is eigenlijk wel het minste.

-Laat alle werken digitaal fotograferen en zet ze op Internet, is onze tweede suggestie. Dat is toch niet moeilijk. Er is een begin mee gemaakt, maar voor je er achter bent waar je moet zijn op de site! Het zoeken is complex, dat kan stukken eenvoudiger. Maak op de museum-site tevens een optie voor ieder die iets over een bepaald schilderij weet. Zodat hij de mogelijkheid heeft dit via internet te laten weten. En heeft iemand zelf een of meer schilderijen, zorg er dan voor dat deze persoon ze kan aanmelden voor opname in de 'Digitale Henk van Balen'! Op hetzelfde internetadres is dan vanzelfsprekend ook alle literatuur over Deventer schilders te vinden. Boekjes, maar ook tentoonstellingscatalogi, tijdschriftartikelen en krantenknipsels. Zo hemelbestormend is dat allemaal niet, maar wel heel handig.

-En waarom daarnaast nog niet naar een tijdelijke dependance gezocht? Het nu gesloten winkelcentrum la Rose van Karel Lassche leent zich op het oog hier heel goed voor en geeft de Overstraten weer een potentiële attractie.

Met weinig geld is hier veel te bereiken.

Stichting

Boekrecensie: 'Deventer verleden tijd'

De tweede editie van Deventer verleden tijd is een aantrekkelijk boek geworden. Ten opzichte van de uitgave van 1984 heeft het aan waarde gewonnen door het formaat en de kwaliteit van de afbeeldingen. De foto's zijn opnieuw afkomstig uit de collectie van de Topografisch-historische Atlas in het Deventer Stadsarchief, beheerd door Henk Nalis, de samensteller van het boekwerk. De auteur heeft een verbeterde selectie kunnen presenteren door te putten uit de aanwinsten van de verzameling en dankzij de restauratie van een deel van de foto's.

Het beeldmateriaal bevat een schat aan informatie over het aanzien van Deventer tussen ongeveer 1860 en 1950, terwijl de begeleidende teksten de toenmalige historische situatie belichten. De oudste foto's roepen nog de stille beslotenheid op van het vestingstadje met zijn molens en bleekvelden. Zij tonen ons de sfeer van een vervlogen tijdperk: met middeleeuwse stadsmuren vergroeide woningen, straten met de karakteristieke smalle trottoirs, gestoffeerd met handkarren, kruiwagens en mensen die hun levens slijten in het rustige ritme van toen. Maar op andere bladzijden zien wij hoe de dynamiek van het industriële tijdperk zijn intrede doet en - in combinatie met de groei van de bevolking - Deventer uit het keurslijf van zijn omwalling doet barsten. De ijzergieterij van Nering Bögel, de gasfabiek bij de oude haven en de leerlooierijen aan de oude binnengracht zijn nog binnen de poorten gevestigd. Maar Ankersmit en Noury & Van der Lande zoeken al vóór de vestingwet van 1874 ruimte buiten de stad voor hun fabrieken. Het slechten van de vestingwallen, de rails van de paardentram op het Pothoofd, de spoorbrug over de IJssel of het stationsemplacement - het zijn even zovele beelden van een nieuwe tijd.

Bij het doorbladeren van het boek realiseert de lezer zich dat het verleden dat in de foto's weer spiegeld wordt onherroepelijk voorbij is; al die prachtig gerestaureerde gebouwen in onze oude binnenstad herinneren weliswaar aan het verleden, maar horen ondertussen bij het Deventer van nu. Iedere restauratie op zich is weer een nieuwe fase in de bouwgeschiedenis van een monument. Het fotoboek nu geeft onze hedendaagse omgeving een historische dimensie die

realistisch en boeiend is. Het is een rijke bron voor ambtenaren, architecten en projectontwikkelaars die zich bij hun plannen voor de oude binnenstad willen laten inspireren door de historische situatie.

H.J. Nalis, 'Deventer verleden tijd', een uitgave van Corps 9 publishers, Deventer 2005. ISBN: 90-80893-22-6. Te verkrijgen bij de Deventer boekhandels.

Jonge Bouwkunst en Wederopbouwperiode

Het gaat ons niet alleen om de Hanzetijd. Uit alle tijdperken dienen enkele typische gebouwen bewaard te worden.

De stichting Oud Deventer wordt veelal geassocieerd met zeer oude, gezichtsbepalende gebouwen, waarvan officieel is vastgesteld dat zij voor ons begrip van voorbije tijden van betekenis zijn. Die gedachtesprong is begrijpelijk, maar toch te beperkt.

boekenpaleis
in het hart van
Deventer
Boekenstad

Praamstra
boekhandel

Keizerstraat 2 (hoek Walstraat), Deventer
Telefoon [0570] 475925
www.boekhandelpraamstra.nl
(advertentie)

In de eerste plaats omdat het bij het Deventer cultureel erfgoed niet alleen om grofweg 1000 als zodanig gekwalificeerde monumenten gaat. Wat er aan gebouwen en bomen – en niet te vergeten openbare ruimte – omheen staat is weliswaar wettelijk onbeschermd, maar voor onze stad van minstens evenveel betekenis als de monumenten zelf. De kern van de stad heeft niet voor niets in 1986 van de Rijksoverheid de kwalificatie 'Beschermd Stadsgezicht' gekregen.

In de tweede plaats omdat onze stichting eveneens opkomt voor gebouwen die karakteristiek maar nog niet eeuwenoud zijn. Als we het daar over hebben komen begrippen aan de orde als Jonge Bouwkunst (de periode 1870–1940) en de Wederopbouwperiode, waarbij we aan de jaren 1940 tot 1965 denken. Oud Deventer heeft de laatste jaren herhaaldelijk bij de gemeente aangedrongen op een gedegen inventarisatie van belangrijke gebouwen uit deze perioden. We weten dat het Buro Monumentenzorg daar ook een begin mee heeft gemaakt, maar we vinden dat daar nog meer voorrang aan gegeven zou moeten worden. In een stad als Amsterdam is daar al veel meer aan gedaan. Ook de gemeente Deventer moet een dergelijke visie tonen. En vervolgens een beleid voeren dat gebouwen, die waardevol geacht worden, inpast in nieuwe ontwikkelingen.

Het 'Nieuwe Gymnasium' (Knuttel) aan de Nieuwe Markt uit 1954 met bijdragen van Deventer kunstenaars als Jo Pessink (mozaïek in de hal) en Willy Zandvliet (groot glas-in-lood-raam aan de Hofstraat zijde, de toegang tot de Middelbare Meisjes School).
foto: Bernard Duimel

Jonge Bouwkunst en een schandelijk een-tweetje tussen de gemeente en Rentré Wonen

Intussen hebben we onlangs wel de status van Gemeentelijk Monument aangevraagd voor de gevel van school A aan de Polstraat. Of de kwalificatie 'Gemeentelijk Monument' helpt? Niet altijd, lees het maar na in onze nieuwsbrieven 12 en 13. Het poortgebouw in de Driebergenbuurt uit 1920 (Postma) stond op de lijst van gemeentelijke monumenten, maar werd er geruisloos vanaf gehaald – en vervolgens op 25 januari 2001 in grote haast gesloopt – toen dat bij de sanering van de buurt

Voormalige Schouwburg (Postma), in 1954 gereedgekomen op de plaats van een oudere schouwburg uit 1873. De inpassing van de voorgevel tussen de sociëteit en het Landshuis werd in het Bouwkundig Weekblad van 8 februari 1955 geroemd. Niet het gehele gebouw, maar wel de gevel en de mooie foyer met balkon zouden behouden moeten worden wanneer hier een nieuwe bibliotheek en een gemeentelijk informatiecentrum komen.
foto: Bernard Duimel

Stichting

*Ziekenfondsgebouw (Postma) aan de Brink, op de plaats waar op 6 februari 1945 een bombardement een gat had geslagen in de bebouwing. In 1955 gereed-
gekomen, een fraai voorbeeld van architectuur uit de wederopbouwperiode. foto: Bernard Duimel*

door Rentré Wonen beter uitkwam. Ook het met wat goede wil opnieuw plaatsbare torentje van het gebouw kwam helaas op de vuilnisbelt terecht. Nooit is opgehelderd volgens welke procedure dat gebouw de beschermde status is kwijtgeraakt. De gemeente liet ons weten 'dat zij oprecht betreunde dat het poortgebouw was gesloopt voordat de bezwaren van de Stichting Oud Deventer waren gehoord'. Krokodillentranen!

Wederopbouwperiode

Wat we voor gebouwen uit de Wederopbouwperiode bepleiten is niet om bij voorbaat van alles en nog wat te behouden, maar de cultuurhistorische waarde van typische voorbeelden uit die tijd nu te bepalen en deze vervolgens een rol te laten spelen bij beslissingen over behoud – met een nieuwe functie! – of sloop. Wat is de betekenis van het voormalige Gymnasium aan de Nieuwe Markt, van het voormalige Schouwburggebouw aan het Grote Kerkhof, van het Ziekenfondsgebouw aan de Brink, van delen van het St.-Jozefziekenhuis en ga zo maar door? Zouden we in Deventer niet moeten kiezen voor een 'top-drie' of een 'top-vijf' uit deze Wederopbouwperiode en ons daarop concentreren?

De inventarisatie over de periode 1870-1965 moet voortvarend worden aangepakt. Oud Deventer zal erover blijven zeuren zolang dat niet gebeurt.

Opnieuw: de pui van Praamstra in de Lange Bisschopstraat en wethouder Doornebos

Weet u het nog? In de zomer van 2003 verhuist boekhandel Praamstra naar de Keizerstraat, hoek Walstraat. Het pand Lange Bisschopstraat 41 met de unieke houten winkelpui uit de 19e eeuw komt vrij en de eigenaar biedt het te huur aan. Er komt een winkelier uit Deventer op af, maar eentje met eisen. De ingang moet ruimer en vooral niet aan de zijkant, maar in het midden. En er is haast, want hij heeft de huur al opgezegd van het winkelpand, waar hij op dat moment zijn nering heeft. Zo wordt er druk op de ketel gezet.

Gelukkig is er in Deventer nog een Planadviescommissie, die waakt over wat waardevol is binnen het Beschermd Stadsgezicht. Tot tweemaal toe keurt zij de voorgestelde vernieling van de pui af. De discussie wordt openbaar, er verschijnen ingezonden brieven in het Deventer Dagblad, waarin wordt gepleit voor behoud van de gevel zoals hij is. Is de pui te redden? Het lijkt er op. We leven immers in een periode dat de winkeliers in de binnenstad door het

gemeentebestuur worden opgeroepen de gevels in oude glorie te herstellen.

Maar het loopt anders. Wethouder Doornebos hakt een knoop door. 'Economisch belang gaat voor', dus er komt toestemming om de ingang te verplaatsen. Waardoor de pui om zeep geholpen wordt. Zie onze nieuwsbrief van november 2003, waarvan we de illustraties nog eens afdrukken.

En nu het vervolg. Anderhalf jaar later vertrekt de huurder weer. Hij wordt opgevolgd door een Free Record Shop. Hebt u ooit gemerkt dat die keten moeite heeft met een ingang aan de zijkant van een pui? Wij niet! De houten gevel zou tot op heden ongeschonden kunnen zijn, daarvan zijn we overtuigd. Mits deze wethouder trouw was gebleven aan het ook door hem onderschreven beleid om karakteristieke gevels in het kernwinkelgebied te behouden. Hij koos voor een ad hoc beleid, het bestuur van onze stad onwaardig. Heeft de gemeenteraad hem daarover ooit vragen gesteld? We hebben er niets over vernomen.

Foto uit archief Atheneum Bibliotheek: originele Praamstragevel

Foto Karel Elderink: zakelijk beter

Stichting

Over stenen, stoepen en keien in Deventer

Gemeentebestuur let op uw zaak!

Deventer als Hanzestad. Voor veel Nederlanders een begrip. Anders wel vanwege de jaarlijkse boekenmarkt, het Dickensfestijn of Deventer op Stelten. Duizenden mensen schuifelen dan langs de Welle, door oude straten en steegjes en over pleinen. De stad toont haar historische gezicht. Mooie gevels, intieme hoekjes en plekjes zoals bij de Mariakerk. Met verrassende doorsteken, zoals van het Grote Kerkhof of het Bergkerkplein naar de Brink met zijn kastanjes, gerestaureerde fontein, Bussinks koekhuisje en de Waag. Een stad om in te dolen en als nieuwkomer in te verdwalen. Een stad met een nog grotere aantrekkingskracht wanneer de oude haven in ere zal zijn hersteld en er sprake is van een verkeersluwe Welle en een gerestaureerd IJsselhotel aan de overkant, met een terras om van dit alles echt (na) te genieten, ook als inwoner van deze stad.

Die honderduizenden mensen lopen of fietsen over stenen, stoepen, keien, en soms ook fluisterstil asfalt (boekenmarkt op de Welle). Vele generaties terug, in het Deventer van de 18e en 19e eeuw, zal het niet echt anders zijn geweest. Ook toen waren er stenen, stoepen en keien. Zelfs in de Romeinse tijd waren er verharde wegen, ook in Nederland. In Maastricht kan men op zondagmorgen in de kelders van Hotel Derlon een stukje van de Via Belgica zien. In Barcelona is er sprake van een Romeins stratencomplex vele meters onder het huidige straatniveau. En wat Deventer betreft, pas nog is bij een opgraving een keitjesstraatje van rond 1375 bij de vroegere stadsmuur Achter de Muren Zandpoort teruggevonden. Dat was alleen bedoeld voor militaire doeleinden; de burger moest aanmodderen!

Bij de VVV zijn vele wandelingen door de binnenstad en omgeving te krijgen. Eentje exclusief over keien, stenen en stoepen bleek

niet voorhanden. Begrijpelijk. Want wie is daar nu in geïnteresseerd? Of misschien ook wel, voor wie er eens op let. Want al wandelend en fietsend, kriskras door de stad, gaat dan een stenenwereld open. Het mooiste plein qua bestrating is het **Grote Kerkhof**. Met zorg zijn hier veel oude materialen gecombineerd, zoals straatklinkers met kinderkoppen op plekken waar kan worden geparkeerd. Bijzonder fraai zijn hier ook de stoepen, een nagenoeg complete straatwand gezien van het stadhuis richting de IJssel. De ene nog mooier dan de andere. Een lust voor het oog. De hoofdprijs daar krijgt het pand links van de Moriaan met een schuin weglopend hardstenen bordes met drie treden en aan twee kanten afgezet met een ijzeren hek. Op dat plein valt nog veel meer te genieten. Neem de meters brede stoep voor Artpollo, nog niet zo lang geleden door Karel Lassche daar neergelegd. Het geeft het pand 'power'. Bijzonder is de aangrenzende binnenplaats van de voormalige **Mariakerk**: oude IJsselklinkertjes en platte rivierkeitjes liggen daar in patronen als door een kunstenaar gegroepeerd.

Die platte keitjes (klein, glad en afgerond) komen op nog meer plaatsen voor. De **Muntengang** is misschien de meest bekende plek. In het patroon zijn vernuftig (christelijke) tekens afgebeeld. Ook al loopt het niet zo gemakkelijk, het loont de moeite om met een blik naar beneden deze gang door te wandelen en ook te kijken naar het pleintje voor de **Muntentoren**. Een andere 'must' voor geïnteresseerden is de **Kranensteeg**. Misschien liggen de keitjes hier wel het langst. Na restauratie en nieuwbouw van een aantal panden ter hoogte van Achter de Muren Vispoort is dit keitjesstraatje doorgetrokken tot aan de Welle. Helaas met veel te grove exemplaren. Alleen met bergschoenen te begaan, bekruipt je het gevoel. Maar de intentie is goed: een bijzondere zichtlijn en let eens op de ruggengraat middenin. Zouden beide voorbeelden exemplarisch kunnen zijn voor menige straat en steeg in het Deventer uit vervlogen tijden? Maar dan wel met meer kuilen, modder, paardenstront, loslopende kippen, varkens en honden en (open) riool-luchtjes..... Als bezoeker kwam je dan bij-

Prinsenplaats

Bergkerkplein

Kl. Overstraat

Gr. Kerkhof

Archief

Welle

Bergkerkplein

Gr. Kerkhof

voorbeeld via de **Vispoort** de stad binnen. De plattegrond van die poort met zijn twee halfronde torens is nog in de huidige bestrating af te lezen, maar alléén als je heel goed kijkt. De aanpalende **Waterstraat** mag er zijn. Niet alleen zijn daar de laatste huizen (nagenoeg) gerestaureerd, ook de straat ademt weer als vanouds mede dank zij nieuwe hardstenen stoepranden en dito lage paaltjes. Bij 'grand café De Dikke van Dale' kun je het pothuis niet missen. Over historisch Deventer gesproken!

Om bij de Deventer pleinen te blijven. Het **Bergkerkplein** is verzorgd: mooie massieve kinderkoppen in combinatie met oude waaltjes. Het **Klooster** in het Noordenbergkwartier ademt verstillings, mede dankzij oude klinkers die ook terugkomen in de **Kloostertuin**. Grote blokken hardsteen liggen voor de twee hoofdingangen van het bibliotheek- en archiefcomplex. Zonder meer is hierin te herkennen de hand van de vroegere stadsarchitect Rademaker, zoals die ook op andere plaatsen is te voelen (bijv. bij de stoepen van de huisjes in de **Kerksteeg**). De **Nieuwe Markt** is nog niet zo bijzonder. Hier liggen kansen als dit plein in samenhang met het oude gymnasium nog eens wordt aangepakt. Jammer dat het **Muggeplein** verdwijnt. De oude bestrating geeft dit plein kleur. De **Prinsenplaats** in het Bergkwartier is sobertjes, maar de oude klinkers liggen er als geheid. Dat geldt overigens voor het hele Bergkwartier. In alle kleuren, maten en patronen liggen ze daar. In half- en elleboogverband, waaivorm en in visgraat of keper. Ook vijf- en zeventuimers. Helder en schoon, hoe oud ze ook zijn, en zonder viezigheid als kauwgum. Dat komt omdat ze hardgebakken zijn en glad afgesleten en daarom zo gewild bij mensen voor hun oprit of terras. De **Walstraat** is misschien wel het mooiste voorbeeld. Pas nog is het voorste deel weer opnieuw bestraat door vaklui. Een lust voor het oog om dat te zien! Elke steen is voor hen anders en krijgt zijn plek, hetzij in een van de twee goten, het rijgdeelte (visgraat) of de twee zijdelen (halfverband). De **Stromarkt** is wat bestrating betreft een ondergeschoven plein: rommelig en dit stukje Deventer onwaardig.

Dan het plein aller Deventer pleinen, de **Brink**. Het geeft een hybride gevoel als je daar als geïnteresseerde in stenen, keien en stoepen loopt. Waar zijn toch al die oude stenen gebleven die er vóór de herinrichting lagen, zoals dat ook geldt voor het **Stationsplein**? In het laatste geval lagen er ook granieten trottoirbanden passend bij het stationsgebouw en duizenden kinderkoppen, bijna op het zwarte af. Terechtgekomen op de vuilstort of inderdaad beland bij firma's als Wassink in Apeldoorn? Verdwenen zijn ze uit het Deventer straatbeeld. Voor altijd. Jammer, want het gaat hier toch om een stukje erfgoed en om prachtig materiaal dat nog honderden jaren had meegekund. Voor de **Brink** is gekozen voor nieuwe klinkers, geen on aardige overigens. Maar toch. Bij het station liggen brede betonnen stenen. Daar refereert qua bestrating en stoepen niets meer aan het oude. Alles is weg. Radicaal. Gelukkig is het beeld voor de **Brink** genuanceerder. Let op de mooie vlakverdeling van dit immense plein. De ontwerper heeft hier veel aandacht aan besteed. Jammer van de vele kapotte betonnen goten; in het oorspronkelijke plan waren ze van natuursteen. Loop eens langs de uiterste wanden van het plein. Neem de Zuidwand. De kijker stuit er op nog heel veel mooie stoepen, ook functionele voor de horeca, zoals bij de Gouden Helm. De stoepen daar stralen vroegere rijkdom uit, zoals bij het huis van Schimmelpenninck. Ook aan de andere kant, met de meeste horeca, liggen hele bijzondere. Bij eetcafé Sjampetter ligt er een tje van granito, zoals die ook ligt bij het pand waar thans de Stentor/Deventer Dagblad huist en het daarnaast gelegen pand richting Penninckshoek. Lang heeft daar een architectenbureau gezeten. Hier is de granitostoeplehelemaal vernieuwd. De zwartgespikkelde kleur is voor de stoeprand gebruikt, het witgespikkelde deel voor de stoep zelf. Bij de voormalige Gemeentespaarbank, verderop aan de **Brink** en pas gerestaureerd, ligt een schitterend nieuwe stoep, evenals voor het pand daarnaast. Tezamen met twee nieuwe toegangsdeuren. Chapeau voor de opdrachtgever!

Van de **Brink** loop je het winkelgebied in, inclusief de beide **Overstraten**. Dan ontstaat er toch een beetje een mistroostig beeld. De voor het kernwinkelgebied gebruikte stenen zijn, zo vernamen wij, de meest traditionele Nederlandse waalformaat klinkers. De enige Nederlandse klinkers, die nog in een ringoven worden gebakken. We vinden dat ze er somber uitzien. Dat zou te maken hebben met het feit dat de bezanding er eerst nog af moet slijten, een proces dat een aantal jaren kan duren. Maar of ze dat halen? De stenen zijn broos, nemen vuil aan en zijn her en der al stuk. De beide **Overstraten** tonen nog het leukst, net als de **Smedenstraat**, zeker wanneer de winkels open zijn. De twee stalen banden in de lengterichting als afscheiding tussen het middendeel en de beide rabatten (de vroegere stoepen links en rechts) geven daar nog iets aan van hoe die straten er vroeger uitzagen. Ook de nieuwe hardstenen stoepen overtuigen niet. Stenen Deventer hier op zijn smalst?

Wie foto's bekijkt, bijvoorbeeld van de **Lange B**, in het bekende boek van Henk Nalis 'Deventer verleden tijd', ziet dat ook alle huizen vroeger hun eigen voorerf hadden, hoe smal ook. Voorerven met stoepen, kelderluiken, al of niet met paaltjes en kettin-gen begrensd. Voorerven die pasten bij de statuur van het huis. Nu liggen er in de **Lange B**, en elders in het kernwinkelgebied quasi stoepen, allemaal min of meer gelijk, maar met het historisch straatbeeld hebben ze weinig van doen. Een misser. Vrijwel nergens vormen ze een overtuigende relatie met het huis waar ze bij horen. Wat zou er zijn gebeurd als de ontwerpers van het nieuwe plan-veisel zich hadden laten inspireren door die oude foto's en dit wisten te vertalen naar (de eisen van) de hedendaagse tijd? Ook door voor dit aspect opdrachten te geven aan kunstenaars en beeldhouwers? Dan had Deventer zich kunnen onderscheiden, ook van andere oude steden zoals Zutphen. De winkelstraten in deze buurstad liggen er heel verzorgd bij, maar daar is helaas elk karakter uit de Houtmarkt gehaald. Oude straatkeien, natuurstenen banden en stoepen zijn er radicaal opgeruimd. Beetje karaktermoord lijkt het. De aanpak van het voetgangersgebied in

Maastricht verdient lof: vanzelfsprekend en klasse! Ook daar is voor een 'format' gekozen. Belgisch hardstene tegels en banden vormen tezamen met granieten keitjes de basis in hele binnenstad. Met veel raffinement zijn die materialen toegepast, ook daar waar de auto welkom is. Grijs, maar toch geen grijs als gevolg van de steeds wisselende reflectie van het licht op de gekozen stenen en de manier van bestraten. Het geheel oogt heel fris en schoon. Een lust voor het oog, sjiek en onverwoestbaar. De ontwerpers hebben voortgeborduurd op het Maastricht van vroeger. Her en der vind je die oude bestrating ook weer terug, zoals bij de Helpoort en in nog meer achteraf liggende oude straatjes. Het knappe is verder dat het hardsteen ook is gebruikt voor (ultra)moderne invullingen, zoals voor de stoep van de gerestaureerde Comedie en in de nieuwe boulevard bij de Sint-Servaasbrug ter hoogte van het gebouw van de Mestreechter Staar. Oud, nieuw en modern vloeien in Maastricht overal in elkaar over, als vanzelfsprekend. Wat een verschil met Deventer. Wat zou er zijn gebeurd als de stad van Lebuïnus het lef en de visie van die van Sint-Servaas had gehad?

Niets is voor eeuwig, Deventer zal er nog een tijd mee moeten leven. Misschien dat onder-tussen het fenomeen winkelpui meer promi-nent, kunstzinnig en met gevoel voor historie kan worden aangepakt. Want wat maakt de **Walstraat** tot zo'n gewilde straat en straks misschien tot de drukste winkelstraat als de doorbraak naar de Boreelkazerne een feit is? Het is die 'look', dat niet gezochte, het eigen-lijk voor de hand liggende: de bewaard geble-ven oude winkelpuien met oude klinkers voor de deur, passend straatmeubilair, geen opvallende verlichting en geen schreeuwerige reclame.

De **Engestraat** is verzorgd met moderne puien van klasse als die van Venti (dames-schoenenmodezaak), maar van echt eruitsprin-gen - 'zonder de Engestraat heb je Deventer niet gezien' - is (nog) geen sprake. Misschien zou een gedurfde granieten of hardstenen bestrating deze straat kunnen opstuwten! Daarbij kan geleerd worden van Den Bosch (Kerkstraat).

Een kans voor open doel is de **Nieuwstraat**. Europese subsidie zou het tot (inter)nationale modelstraat kunnen maken, ook door panden beneden opnieuw te bestemmen voor bewoning, bedrijfjes en wat niet meer. Want de problematiek van deze straat is exemplarisch voor veel steden, ook in andere landen. Kijk eens in Berlijn, dat vernieuwt en renoveert. Opvallend daar is dat massaal decenniaoude bestrating wordt hergebruikt, ook bij de Brandenburger Tor. Van hetzelfde graniet worden, aansluitend op de oude, nieuwe wandelpaden gemaakt. De kleine steentjes worden er kunstig langsheen verwerkt.

Een openbaring in Deventer is een buurt aan de rand van de oude stad waar de afgelopen jaren druk is gebouwd, gerenoveerd en geres-taureerd: de Raambuurt. Hier is goed en inventief nagedacht over de oude bestrating. Dit keer kregen handelaren geen kans. Oude granieten straatkeien lopen moeilijk, zoals op het **Wellespad**. Hier zijn ze van boven glad gemaakt en opnieuw verwerkt, net als bij de Hogeschool Saxion en omgeving. In de **Bergpoortstraat** liggen zelfs nog de oude spoorrails. Oude grijze stoeptegels zijn op een verrassende manier hergebruikt (diagonaal gelegd). En kijk bij het bruggetje dat de

Raambuurt met de nieuwe dure, bijna zwart-witte appartementen aan de IJssel verbindt. De oude sfeer, zoals die er vroeger hing, het vanzelfsprekende op het eenvoudige af en met veel groen, is daar verdwenen. Toch is hier een goede poging gewaagd. Gewoon een mis-ser is de afwerking boven de gemeenschappelijke parkeergarage.

Wat die Deventer stoepen betreft valt er nog veel eer te behalen, zelfs in de **Walstraat** waar alleen 'Strik' eruit springt. Misschien moet er een pendant van het Bolkenstein-fonds komen dat goede voorstellen financieel honoreert. Maar zeker een pendant van de Deventer bomenstichting die als het moet een steen door de ruit gooit. Figuurlijk dan. Want vooral de stoepen lijken in onze stad te zijn ondergewaardeerd, terwijl die vaak als eerste opvallen. Wat niet wegneemt dat het qua bestrating ook bij tijd en wijle misgaat. Recentelijk nog. Hoe is het mogelijk dat voor het Stadhuis en het Landshuis van de een op de andere dag van die nieuwe, weinig zeg-gende klinkertjes zijn neergelegd? Daar waar eerst van die mooie rode oude kleine plavui-zen lagen.....

Meer algemeen gezegd: Gemeente Deventer, architecten en burgers let op uw stenenzaak!

Gemeenteraad kiest voor grootschalige nieuwbouw in het hart van de binnenstad

Wat Oud Deventer ervan vindt

Vier jaar geleden gaven de gemeen-teambtenaren te kennen dat het zo niet langer kon: na veel studies en plannenmakerij was er nog steeds geen zicht op een betere huisvesting. Het stadskantoor aan het Burseplein te klein, afdelingen in huizen in de binnenstad te verspreid, beloften over nieuwbouw te vaag. Sindsdien is er een aantal varian-ten aan de orde geweest, en er is nu althans een

voorlopige oplossing. De locatie Gibsonstraat en het stadskantoor aan het Burseplein blijven on-veranderd. De andere afdelingen in de binnen-stad worden in november 2005 overgeplaatst naar de Kassa aan de Leeuwenbrug, waar de ge-meente kantoorruimte heeft gehuurd. De vrij-komende panden krijgen naar wij hopen gro-tendeels de bestemming wonen, zie onze vorige Nieuwsbrief van april 2005.

Maar hoe nu verder op langere termijn? Bijbouwen van 2400 m kantoorruimte op de plaats van de oude schouwburg, naast het be-staande stadskantoor? Daarover is steden-bouwkundig advies ingewonnen, waarna die optie werd verworpen. Het College stelde in 2004 voor om een nieuw stadskantoor te bouwen bij de silo aan de mr. de Boerlaan. Maar de Raad was het daar niet mee eens en koos voor nieuwbouw aan de Sluisstraat. In mei 2005 was de visie van het College weer

Stichting

anders. Concentratie van de ambtenaren aan het Burseplein zou bij een andere werkwijze ('delen van de werkplek') 'slechts' 1800 m² kantoorruimte vergen, en dat zou er in de binnenstad misschien nog wel bij kunnen. Op 19 oktober 2005 sloot de Raad zich bij dit standpunt aan. Tijdens het debat werd vrijblijvend gesproken over behoud van de gevel van de oude schouwburg en die van school A. Maar de naam van Rein Geurtsen - in 2003 nog de topadviseur van B en W inzake Binnenstad Zuid - werd niet één maal genoemd! Hij was in 2003 degene, die waarschuwde voor de ruïneuze gevolgen van het plan dat nu aanvaard is *). Oud Deventer sloot zich hierbij aan. Als het beter uitkomt is men op het stadhuis nogal kort van memorie, althans zo lijkt het.

Wethouder Doornebos waagde het op te merken 'dat het straks natuurlijk ook om de beleving gaat'. Diegenen, die de twee kolosale appartementengebouwen aan het Pothoofd, bij de Raambrug over de Buitengracht, als een - na de Kassa - nieuwe aanslag op het silhouet van Deventer beleven, zullen daar het hunne van denken.

Men gaat nu een vijftal architecten vragen een ontwerp te maken. Gelukkig is er voorlopig geen geld om dit grote project uit te voeren. Ons rest niets anders dan te hopen op 'voortschrijdend inzicht', het stadsbestuur heeft daar al zo vaak blijk van gegeven. Druk op de ketel lijkt er niet te zijn. Met de huidige huisvesting in het bestaande Stadskantoor, aan de Gibsonstraat (CWI) en in de Kassa kan de gemeente nog jaren vooruit. Bezinning op de taak van het gemeentelijk ambtenarencorps, op het daarvoor benodigde aantal ambtenaren en op hun werkwijze in de toekomst kan intussen helpen om nog eens opnieuw van mening te veranderen en een cultuurhistorisch meer verantwoord besluit te nemen.

*) zie onze nieuwsbrief van november 2003

'Ijsselfront', 'masterplan' of bureaula?

Het 'Masterplan Ijsselfront Deventer' is eind juni vorig jaar uitgebracht onder de titel 'Hejje de brugge doan?' Het is opgesteld door een projectgroep, samengesteld uit vertegenwoordigers van de sector Economie en Vastgoed van de Gemeente Deventer, H.D.L. landschapsarchitecten i.s.m. Soeters Van Eldonck Ponec architecten en Conclusion Communication. In deze studie worden alle projecten voor het Ijsselfront bij Deventer in één visie samengevat.

De brochure bevat een interessant concept voor de ontwikkeling van twee recreatieve zones op de rechter Ijsseloever, ter hoogte van de Vispoort en de Zandpoort. Een promenade langs de kade zal beide punten verbinden. Een aantrekkelijk aspect van het plan is dat het de cultuurhistorische samenhang tussen de binnenstad en de Ijssel wil versterken.

Vispoort

Stelt u zich voor: bij de plaats waar het pontje aan de Welle afmeert een modern gebouwtje dat het fameuze stadsgezicht van Deventer opsiert. De bezoeker kan in dit veerhuis een kop koffie drinken of aan de overkant van de straat gebruik maken van één van de terrassen tussen de twee rondelen. De projectgroep verwacht dat eerdere plannen om van de Nieuwe Markt een 'cultuurplein' te maken (Visie Binnenstad Zuid) en de Openbare Bibliotheek naar het Grote Kerkhof te verhuizen deze pleinen gezelliger zullen maken, zodat een wandeling van de Ijsselkant naar de winkelstraten van de oude binnenstad aantrekkelijker wordt.

Zandpoort

Bij de trappen van de Wilhelminabrug, op de plaats van het oude havenhoofd, waar vroeger de woning van de schippersfamilie De Weerd stond, komt een tweede horecagelegenheid. Daarachter volgt een nieuw aan te leggen plein de contouren van de oude haven die hier begin jaren vijftig van de vorige eeuw is gedempt. Dit gebied is verlaagd zodat het bij hoog water blank komt te staan, een periodieke concessie aan hen die verlangen naar het herstel van de haven die hier eeuwenlang het beeld van Deventer heeft bepaald. De tijdelijke parkeergarage onder de brug zal plaatsmaken voor boetieks en cafés met bijbehorende terrassen en er ontwikkelt zich een levendige zone met winklend publiek en recreanten.

Promenade

Als verbinding tussen de beide vooruitgeschoven recreatiepunten aan de IJssel denkt de projectgroep aan een promenade langs de kade, door een muur van ongeveer één meter hoogte afgeschermd van de drukte van het verkeer. Tegen de muur staan kunstwerken en bankjes waarop men over het water naar de groene overkant kan zitten kijken. Het gezicht op de rivier zal door de muur slechts worden beperkt voor wie aan de overkant van de straat wandelt of fietst. Bovendien zal de muur op strategische plaatsen worden onderbroken door coupures, die alleen bij hoog water afgesloten worden. Op het verlaagde Wellepad zal op het breedste gedeelte een luie trap naar de kademuur worden aangelegd, geschikt om daarop in het zonnetje te zitten, maar ook bedoeld als zitplaats voor publiek bij een show op een drijvend podium in de IJssel.

'Masterplan' zonder verkeersplan: een illusie

Het 'Masterplan' heeft jammer genoeg niet de status van een gemeentelijk beleidsplan. De Gemeente heeft er (nog) niet werkelijk voor gekozen de unieke ligging van onze stad aan de rivier meer tot haar recht te laten komen: de burgervaders willen immers niet verder gaan dan 'experimenten om de Welle autoluw te maken', terwijl tegelijk wordt volgehouden dat de Welle onmogelijk 'kan worden gevrijwaard van doorgaand verkeer'. Wie zal op een terras aan de Welle willen zitten als dichtbij de auto's voorbijrazen? Indien de verkeersstroom over de Welle niet langs een ander route wordt omgeleid, blijft het concept IJselfront een fata morgana.

Komend najaar, als de herziening van de nota 'Hoofdwegenstructuur' in de Raad aan de orde komt, kan de Gemeente laten zien dat het toch de wil heeft om het 'Masterplan' verder te laten komen dan de bekende bureaula. Groen Links is al naar buiten getreden met een verkeerscirculatieplan dat de auto zoveel mogelijk uit de binnenstad wil weren. Het houdt in dat het noorden en zuiden van de binnenstad door een 'knip' van elkaar gescheiden worden, zodat doorgaand verkeer hier onmogelijk wordt. Dat zal op grotere afstand van het centrum via twee concentrische tangenten worden omgeleid, terwijl dichterbij een parkeerring de bezoekers aan de binnenstad opvangt. Het plan van Groen Links sluit aan bij een voorstel dat begin 2002 gedaan is door de zogeheten 'Studiegroep 13' en waarin ook al een ringweg over de Singel figureerde.

In beide plannen worden de Welle en de binnenstad van de meeste verkeersoverlast verlost. Wij kunnen niet anders dan dit soort initiatieven van harte toejuichen.

Oude haven: nieuwe impuls

Maar het kan nog mooier. Een reconstructie van de oude haven zou een geweldige stimulans zijn voor de beleving van Deventer als een oude Hanzestad aan de rivier, aantrekkelijk voor zowel de watersporter als de wandelende toerist! Dit historisch zo vitale knooppunt van handel en bedrijf begon omstreeks 1934 zijn economische betekenis te verliezen. De gasfabriek en de ijzergieterij in de Raambuurt verdwenen en de verbinding met het Overijssels kanaal via Pothoofdsluis, Sluiskolk en buitengracht werd voor de beroepsvaart steeds minder belangrijk. Men besloot daarom de haven te dempen, het eerste stuk in 1934, het gedeelte van de Sluisstraat tot de IJssel in 1951. Nu echter is de tijd rijp voor een heroverweging. Een jachthaven zou deze saaie plek veranderen in een eerste klas toeristische trekpleister.

Het Masterplan gaat heel voorzichtig om met deze havenwens: de auteurs realiseren zich dat het een kostbaar project zou worden, maar houden het binnen hun plannen wel als mogelijkheid open.

dGm^R

DGMR. Meer dan
bouwfysica.

DGMR heeft vestigingen in Arnhem,
Den Haag, Drachten en Maastricht.
Kijk voor meer informatie op www.dgmr.nl
of bel: (026) 351 21 41.

Adviseurs voor bouw, industrie, verkeer, milieu en software

(Advertentie)

Stichting

Door de op handen zijnde ontwikkeling van het Sluiskwartier staat het idee de laatste tijd weer volop in de belangstelling. Afgezien van de kosten is het grootste probleem dat de afrit van de verkeersbrug een deel van het tracé van de oude haven overlapt.

Om dit op te lossen circuleren diverse modellen. Het meest verstrekkende houdt in dat de Wilhelminabrug in haar geheel verplaatst wordt. De andere voorstellen gaan uit van handhaving van de oeververbinding. Ook toen deze werd aangelegd (voltooid in 1948) vond men dat zij uitstekend met de haven samen kon gaan: het laatste stuk is pas in 1951 gedempt; alle pylonen stonden oorspronkelijk in het water. Het plan-Geurtsen wil de afrit inkorten en iets naar het zuiden afbuigen om ruimte voor de haven te creëren. Het blijft dan mogelijk het verkeer van de kant van Twello via de Verzetslaan naar de parkeerring te leiden en dus de Welle te ontlasten. Het plan-Trompert voorziet in een ombuiging van de afrit naar het Pothoofd. Dit schept wel meer openheid rondom de haven, maar verdient niet de voorkeur omdat het gezicht op Deventer door de draai in de brug wordt vervuild en de parkeerring moeilijker bereikbaar wordt. Hoe dan ook, met het herstel van de oude haven en ontmoediging van het verkeer over de Welle en in de binnenstad is een groot Deventer belang gemoeid.

¹Masterplan IJselfront Deventer' p. 14

²Zie 'De Stentor', 29 juni 2005

³Nieuwsbrief Oud Deventer' nr. 15, febr. 2002

⁴Zie op internet

<http://www.deventer.nl/Deventer/nl/Wonen/Nieuwbouw/Grachtengordel/Sluiskwartier/en>

<http://www.oudehavendeventer.nl/home.html>

Om de eer van Deventer

Van een onbekende ontving de redactie 'Om de eer van Deventer, een vertelling voor de jeugd. Door Nora Heggen, met tekeningen van Ursula Schumacher'. Het is nummer drie uit de serie 'Avontuurlijke verhalen' uitgegeven bij 'Zonneveld' te Soest. Het verschijningsjaar wordt niet vermeld, maar aan de spelling te zien moet dat meer dan 70 jaar geleden zijn. Het kostte destijds 25 cent. We hebben van deze thriller, spelend in de Hanzetijd, genoten en het geschrift vervolgens doorgegeven aan het gemeentearchief.

Razende Mannen en Onrustige Vrouwen

Archeologie en cultuurhistorie van het vroege Deventer, de adellijke Hof Keppel en het Sint Elisabethgasthuis

Auteur: drs. Bart Vermeulen

In 2003 werd in een haast vergeten hoek van de Deventer binnenstad een nieuw deel van het Grote- en Voorster Verzorgingshuis (Solis) gebouwd. Voorafgaand werd, naast een grootschalige milieusanering, onder leiding van Archeologie Deventer historisch, bouwhistorisch en archeologisch onderzoek uitgevoerd. Dit gebeurde mede op instigatie van de Stichting Oud Deventer. De resultaten waren opmerkelijk en brachten antwoord op veel openstaande vragen, zowel over de ontwikkeling van de laat-Karolingische handelsnederzetting, de adellijke hofsteden in deze hoek van de stad als de ontwikkeling van de burgerlijke bewoning en het leven in het gast- en gekkenhuis.

In maart 2006 zal de publicatie van dit onderzoek in boekvorm verschijnen. Medeauteurs en referenten zijn de historici Henk Nalis en Dirk Schütten en de bouwhistoricus Wijnand Bloemink. Het wordt de eerste keer dat in Deventer integraal multidisciplinair cultuurhistorisch onderzoek op deze wijze zal verschijnen. Het boek zal ongeveer 250 pagina's dik worden, deels in kleur. De uitgever is de Stichting Promotie Archeologie. Leden van de Vereniging Oud Deventer en donateurs van de Stichting Oud Deventer kunnen bij voorintekening het boek met korting kopen. De voorverkoopprijs is nog niet definitief vastgesteld maar zal tussen de € 20,- en € 25,- liggen. De winkelprijs ligt daarna 30% hierboven.

Voorintekenaars kunnen een briefje sturen naar dhr. P. Floors, Archeologie Deventer, Bergpoortstraat 191, 7411 CM Deventer, o.v.v. 'Razende Mannen'. Ook kan een email worden gestuurd aan mh.bartels@deventer.nl.

Jaarverslag over 2004 van de Stichting Oud Deventer

Wie schrijft, die blijft. Maar te veel tekst vermoet, en selectief weglaten wordt verfoeid. Hieronder een poging tot een evenwichtig verslag.

Contacten met gemeentelijke instellingen

Onze voorzitter had af en toe overleg met het gemeentebestuur, zowel in het kader van het Lebuïnus-convent als een enkele keer individueel met een van de wethouders. Opnieuw verzochten wij de wethouder van Cultuur om een eind te maken aan de riskante tijdelijke verwijdering van kostbare lichtkronen in de Bergkerk ten behoeve van tentoonstellingen. Eerder had zijn voorganger ons daarover toezeggingen gedaan die niet waren nagekomen. Zijn de lichtkronen nu veilig? Eerst zien, dan geloven.

In maart had onze stichting een gesprek met het Buro Grachtengordel over het voormalige schoolgebouw Houtmarkt 7, dat wij graag wilden behouden. Dit leverde helaas niets op. In november kwam ons bezwaar tegen de door de gemeente verleende sloopaanvraag van dit gebouw voor de Zwolse rechter. Aan het eind van het jaar was er nog geen uitspraak.

Wij dachten mee over het Nieuwe Plantsoen in de daarvoor opgerichte werkgroep.

Een bijzondere gebeurtenis was het afscheid van Hans Magdelijns als hoofd van het gemeentelijk Monumentenburo in april. Hij was vele jaren als toehoorder aanwezig op onze vergaderingen. Onze voorzitter was bij de feestelijke bijeenkomst lid van het forum. Niet minder dan vijf van onze bestuursleden leverden een bijdrage aan het Liber Amicorum, dat hem daarbij werd aangeboden.

Een ander gedenkwaardig afscheid was dat van Jan Kroon als secretaris van de Planadviesraad Monumenten en Beschermd Stadsgezicht. We bedankten hem voor zijn coöperatieve opstelling tegenover Oud Deventer en overhandigden hem een 'koekpakket'.

Contacten met plaatselijke organisaties

De Stichting Werkgroep Bergkwartier is in 1966 voortgekomen uit overleg tussen de Culturele Raad – intussen opgeheven – en Oud Deventer. Vervolgens heeft deze Werkgroep de NV Bergkwartier opgericht en is daarna als raadgevend orgaan blijven bestaan. Van begin af aan heeft onze stichting het recht uitgeoefend om de helft van de bestuursleden van de werkgroep aan te wijzen. Oud Deventer was via deze constructie indirect in staat om invloed uit te oefenen op de samenstelling van de Raad van Commissarissen van de NV. Het behoeft geen betoog dat de NV gebaat is bij bestuursleden met een warm hart voor het historisch erfgoed in onze stad. Wij waren daarom verrast toen de werkgroep ons in het begin van dit jaar confronteerde met een statutenwijziging, waardoor aan ons benoemingsrecht grotendeels een einde kwam. Op onze vraag naar het waarom van deze verandering ontvingen wij geen duidelijk antwoord. Een gelijktijdige royale gift van de werkgroep aan onze stichting werd dankbaar aanvaard, maar kon voor ons het verlies aan invloed niet compenseren.

Het regelmatige overleg, twee maal per jaar, met de NV Bergkwartier werd voortgezet. Dit werd door Oud Deventer weer zeer op prijs gesteld. Helaas was de president-commissaris hierbij minder vaak aanwezig dan wij graag zagen. Een opmerkelijke koerswijziging was dat de NV niet langer gerestaureerde panden uitsluitend verhuurt, maar ook gaat verkopen.

De Stichting Realisatie Herdenkingsplaats Geert Groote werd door ons verblijd met een subsidie van € 150,-. Het bleek de eerste gift te zijn die dit gezelschap ontving.

Bij een informele bijeenkomst op Allerzielen (!) van de Stichting Oude Begraafplaatsen betuigde onze stichting haar medeleven.

Voor de realisering van de toegezegde gedenksteen in het gerenoveerde Waaggebouw zochten wij contact met Heemschut en het Bolkesteinfonds.

Contacten met particulieren

Een bewoner uit de Oude Schil had moeite met de verbouwing van een pand dat naar zijn mening het straatbeeld in de Schoutenweg teveel zou aantasten. Wij informeerden hem inzake de – in dit geval beperkte – mogelijkheden om bezwaar te maken.

Plannen voor de doorbraak van een van de pandhuisjes tegen de Mariakerk om een uitgang voor die kerk te maken riepen bij de huurder vragen op. Wij zochten het uit, het bleek dat op deze plaats voorheen al een uitgang was geweest.

Jos Fleskes onthult gedenksteen restauratie De Waag. De gedenksteen was een initiatief van de Stichting Oud Deventer. foto Auke Pluim

Contacten buiten Deventer

De monumentenwet van 1988 geeft gemeenten meer vrijheid voor een eigen beleid en beperkt de invloed van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Dat neemt niet weg dat onze stichting meermalen de indruk had dat de Rijksdienst onvoldoende gebruik maakte van de mogelijkheden om, binnen dat nieuwe wettelijk kader, in Deventer invloed ten goede uit te oefenen. Ook vroegen we ons af of de Rijksdienst ons zou kunnen helpen om onze tamelijk stroeve relatie met het gemeentebestuur te verbeteren. Een en ander werd voorgelegd aan de directeur van de RDMZ, die zich bereid verklaarde voor een gesprek met ons naar Deventer te komen. In mei vond de bijeenkomst in een aangename sfeer plaats. Zijn uitgangspunt bleek te zijn dat overheden en vrijwilligersorganisaties als de onze in goede harmonie zouden moeten samenwerken. Hij sprak uitdrukkelijk zijn waardering uit voor onze inzet, en toonde zich bereid die ook aan de gemeente kenbaar te maken. Hij stelde voor te bemiddelen tussen de gemeente en Oud Deventer om een betere verstandhouding te bereiken. We benutten dit gesprek tevens om hem enkele voorbeelden te geven van gebrek aan steun van de Rijksdienst bij door ons bij de gemeente ingebrachte bezwaren. Wij wachtten nu op het vervolgesprek met de gemeente.

Gebouwen

Brink 60 en 50/51, vroeger poelierswinkel Eltink resp. Lighthenhill's Pub, zijn als een Siamese tweeling met de ruggen vergroeid. De

eigenaar wil hen als één geheel een Horecabestemming geven en daarvoor een ingrijpende verbouwing realiseren, waarbij onder andere een monumentale muur doorbroken zou moeten worden. Wij lieten de gemeente weten dat bouwhistorisch onderzoek aan de beoordeling van het bouwplan vooraf zou moeten gaan.

Keizerstraat 7-9, het voormalig Hotel Duym. Met de eigenaar werd een aanvaardbare oplossing bereikt: geen restauratie, maar nieuwbouw hetzij in historische stijl, hetzij in de stijl van de 19e-eeuwse huizen verderop in de Keizerstraat.

Voor de voormalige gymnastiekzaal Welle/Noordenberg vroeg de gemeente, mede op ons verzoek, de status aan van Archeologisch Rijksmonument.

Van de voormalige Schouwburg (architect J.D.P. Postma) aan het Grote Kerkhof achten wij de voorgevel en de foyer van grote waarde, niet in het minst als voorbeelden van bouwkunst uit de Wederopbouwperiode. Vooruitlopend op een selectie van de belangrijkste Deventer bouwwerken uit deze periode vroegen wij de gemeente bij haar plannen voor een nieuwe functie van dit gebouw althans deze onderdelen te sparen.

Het IJsselhotel was herhaaldelijk onderwerp van gesprek in het overleg met de NV Bergkwartier. Voorlopig wordt alleen het bestaande gebouw (Rijksmonument) gerestaureerd.

School A (architect W.C. Metzelaar), Polstraat 1, uit 1876 heeft een waardevolle voorgevel, waarvoor we de status van Gemeentelijk Monument aanvroegen. De gemeenteraad moet daar nog over oordelen.

De bouw van een tijdelijke parkeergarage onder de Wilhelminabrug riep bij ons zowel begrip als de nodige vragen op. Een aanvullende parkeervoorziening aan de rand van de binnenstad juichen wij toe. Maar deze garage dient geen beletsel te worden voor de ontwikkeling van Binnenstad Zuid. Ook mag de bouw geen onherstelbare schade toebrengen aan de daar aanwezige archeologische resten. Tenslotte is er een probleem omdat het tijdelijk karakter niet gewaarborgd kan worden. Samen met andere belanghebbenden ondertekende onze stichting een convenant met de gemeente, waardoor wij althans betrokken blijven bij de uitvoering van de sloop over acht jaar.

Bestemmingsplannen en andere plannen

Ontwerpstructuurnota 2025: in de inspraak gaven wij blijk van onze waardering voor de heldere langetermijnvisie, die uit dit stuk naar voren kwam. Wij vroegen daarnaast meer respect voor het landschap en de landgoederen rond de stad, en meer aandacht voor verkeer en parkeren rond de binnenstad. Of uit het stuk het Belvederebeleid in en rond het historisch centrum voldoende doorklinkt betwijfelen wij. Als 'de stad verder bouwt' dient de hoogte in de binnenstad beperkt te worden, en daarbuiten zouden hoge gebouwen gegroepeerd moeten worden neergezet.

Inzake het door ons afgewezen Bestemmingsplan (BP) Kappen zagen we af van een - kansloze - juridische procedure. Het platte dak op een nieuw hoog gebouw tussen Lange B. en Lamme van Diesseplein is nu helaas niet meer tegen te houden.

Het ontwerp BP Uiterwaarden werd door ons van commentaar voorzien: geen passantenhaven (uitspraak Raad van State 1999), geen permanente ligplaats voor plezierboten, zonodig wel een aanlegsteiger. Reconstructie van het Worpplantsoen volgens het ontwerp van A. van Leusen.

Bij het totstandkomen van het BP Boreelkazerneterrein hebben wij in het verleden meermalen een bijdrage geleverd. Met het thans goedgekeurde plan kunnen we ons in grote lijnen verenigen, voor zover dit het terrein betreft. Ten aanzien van het monumentale kazernebouw zelf houden we bezwaren tegen de voorziening te hoge aanbouwsels, de onnodige vrijstaande omvangrijke nieuwbouw op het voorplein en de aantasting van het monumentale hek. Een en ander werd niet alleen aan de gemeente maar ook aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg kenbaar gemaakt.

Inzake het 'Masterplan Lamme van Diesseplein' sloten wij ons aan bij het negatieve oordeel van de Planadviesraad Monumenten en Beschermd Stadsgezicht.

Binnenstad Zuid, huisvesting ambtenaren, nieuwe locatie van de bibliotheek, herstel Oude Haven, autoluwe Welle: het waren onderwerpen die het gehele jaar actueel waren. In de ideeën van Rein Geurtsen, de topadviseur van de gemeente, konden wij ons goed vinden. In onze nieuwsbrief nummer 19 gingen wij uitvoerig in op de kansen, die hiermee aan Deventer geboden worden. Bij een in maart door de PvdA georganiseerde bijeenkomst over deze materie leverde onze stichting een bijdrage.

Bestuur

Dannie ten Zeege verliet het bestuur en de redactie van de nieuwsbrief, waarvan zij resp. vijf en acht jaar deel heeft uitgemaakt. Ook namen we afscheid van de bestuursleden Marinus van Rhijn en Anjet van de Ven na resp. tien en vier jaar. Henk Weulink en Pieter Berend Oudemans traden aan als bestuurslid. Karel Elderink werd redacteur van de nieuwsbrief.

Eind 2004 werd in architectuurcentrum Rondeel onder grote belangstelling een tentoonstelling geopend over het werk van ons bestuurslid Harry Rademaker, Deventer stadsarchitect van 1961 tot 1988. Rein Geurtsen hield een inspirerende inleiding.

Er werd een werkgroep voor de Bouwkunst uit de Wederopbouwperiode (1940-1965) gevormd. Voorbereidingen werden getroffen voor een jaarplan van onze stichting.

Het Algemeen Bestuur vergaderde drie maal en het Dagelijks Bestuur negen maal. De nieuwsbrief verscheen een maal. Het nummer bevatte een folder met informatie over de mogelijkheid om onze stichting te steunen met een legaat.

Hans van Beeck, secretaris

Stichting Oud Deventer

en

Vereniging Oud Deventer

Voor alle duidelijkheid: de Vereniging Oud Deventer is iets anders dan de Stichting Oud Deventer. Beide houden zich bezig met het cultureel erfgoed van Deventer, maar de wijze waarop is verschillend.

De Stichting is een organisatie die sinds 1948 het gemeentelijk beleid op dit gebied kritisch volgt. Graag wordt zij in een vroeg stadium bij de plannenmakerij betrokken. Soms kiest zij dan voor steun, soms bepleit zij een alternatief, altijd met argumenten. In het uiterste geval zal zij niet schromen van haar legitieme rechten gebruik te maken. De Stichting werkt regelmatig samen met organisaties als de Bond Heemschut, de Stichting Industrieel Erfgoed Deventer en de Vereniging Deventer Belvédère.

Via deze Nieuwsbrief tracht de Stichting beleidsmakers van haar gelijk te overtuigen en onder de burgerij aanhang te winnen voor haar standpunten.

De Vereniging is in 1975 voortgekomen uit de Stichting en heeft een andere benadering: in een gezellige sfeer belangstellenden op de hoogte brengen van het verleden van onze stad via voordrachten, filmvoorstellingen, excursies. De Vereniging geeft, ook met onze steun, sinds 1987 een Jaarboek uit, waarin naast het jaarverslag van de Vereniging ook dat van de Stichting wordt gepubliceerd. De Nieuwsbrief daarentegen valt uitsluitend onder verantwoordelijkheid van de Stichting. Bij de verspreiding van de Nieuwsbrief werken Stichting en Vereniging

wel nauw samen. Alle leden van de Vereniging ontvangen de Nieuwsbrief.

Lid worden van de Vereniging kunt u via de secretaris C.M. Hogenstijn, Noordenbergstraat 39, 7411 NJ Deventer, tel. 0570 616307. De contributie bedraagt €12,50 per jaar. Donateur van de Stichting wordt u via de bon op de laatste pagina van deze Nieuwsbrief.

OPROEP

Bent u zich - net als wij - bewust van het belang van het Deventer cultureel erfgoed en hebt u wat tijd over? Denk dan eens over een bestuurs- lidmaatschap van onze stichting.

Ons bestuur bestaat uit vijftien personen, en af en toe hebben we behoefte aan nieuwe mensen. Voor een oriënterend gesprek kunt u contact opnemen met voorzitter Jan Jaap de Kroes, tel. 619062 of met secretaris Hans van Beeck, tel. 613764

ARCHITEKTENBURO Willem Smid & Jim Peters

Ontwerpt nieuwbouw, restauratie en verbouw

Achter de Muren Vispoort 40
7411 SM Deventer
tel : 0570-614713
fax: 0570-614710
info@smidenpeters.nl
www.smidenpeters.nl

(Advertentie)

COLOFON

De Stichting Oud Deventer komt sinds 1948 op voor het culturele erfgoed van onze stad. Vanaf 1996 geeft zij een Nieuwsbrief uit, die twee maal per jaar verschijnt.

Wie de Nieuwsbrief wil ontvangen, kan zich opgeven bij het redactieadres: Bergstraat 15, 7411 ER Deventer.

Telefoon 0570-613764.

E-mailadres: redactie@oud-deventer.nl

Alle ongesignde artikelen zijn afkomstig van de redactie, die als volgt is samengesteld: J.A. van Beeck, B.J.M. Duimel, C.M. Elderink en H.Vrielink.

Voor de inhoud van ingezonden brieven is de redactie niet verantwoordelijk. Zij behoudt zich het recht voor deze te bekorten.

Tenzij anders vermeld zijn de foto's gemaakt door C.M. Elderink.

U vindt de Nieuwsbrief op internet onder www.oud-deventer.nl.

Wilt u het werk van de Stichting Oud Deventer financieel steunen, geeft u zich dan op als donateur. Uw bijdrage

(minimaal € 16,- per jaar)

is meer dan welkom op rekening 63.16.63.002, t.n.v. Penningmeester

Stichting Oud Deventer,

Noordenbergsingel 6,

7411 SE Deventer.

Volkómen zorgeloos wonen...

in het fraaie Deventer waar u in de serviceflat Beeckestein de unieke kans geboden wordt een luxe flat te kopen of te huren. Korrekt en vriendelijk personeel begeleidt u vanaf het eerste kennismakingsbezoek. U zult dan heugelijk verbaasd zijn over ons excellente aanbod. Te veel om in deze advertentie uitvoerig toe te lichten. Bovendien ligt Beeckestein niet ver van het historische centrum. Met een park voor de deur. Kortom, investeer in woonplezier.

Even zakelijk ...

Wanneer u enigszins geïnteresseerd bent, bel dan en vraag onze documentatiemap aan: Receptie Beeckestein: tel. 0570-62 84 88

Serviceflat BEECKESTEIN DEVENTER

Laan van Borgele 40
7415 DJ Deventer

(advertentie)

De discussie over de Brinkgarage is achter de rug. Wij halen opgelucht adem. Zou de Brink zonder de Stichting Oud Deventer de Brink gebleven zijn? Wij denken van niet. Onze actie heeft veel geld gekost, maar ook resultaat gehad. Ook in de toekomst valt er voor ons nog veel te doen. Steun ons door voor minimaal € 16,- per jaar donateur te worden.

JA, IK WIL DE STICHTING OUD DEVENTER STEUNEN MET EEN BEDRAG VAN € PER JAAR

Inmiddels heb ik bovenstaand bedrag overgeboekt op rekening 63.16.63.002 t.n.v. de penningmeester Stichting Oud Deventer

Naam :

Adres :

Handtekening

Deze bon uitknippen en in enveloppe mét of zonder postzegel opsturen naar

STICHTING OUD DEVENTER
Antwoordnummer 823, 7400 WB Deventer